

8. V. Korolenko Poltava National Pedagogical University. Psycho-pedagogical faculty. *The Department of choreography*, [online] Available at: <<http://ped.pnpu.edu.ua/horeografia.php>> [Accessed 20 January 2018].

9. *Psycho-pedagogical faculty. V. Korolenko Poltava National Pedagogical University*, [online] Available at: <<http://logos.biz.ua/proj/korolenka/pdf/116.pdf>> [Accessed 21 January 2018].

10. *Kharkiv State Academy of Culture. The Department of ballroom dance* [online] Available at: <<http://www.ic.ac.kharkov.ua/navchannya/hm/bh/bh.html>>. [Accessed 03 February 2018].

© Горбатова Н.О., 2017

УДК 793.38 (4-11)

*Кеба Мирослав Євгенович,
старший викладач
кафедри бальної хореографії,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
м. Київ, Україна,
keba.riev@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ І КОНКУРСНИХ БАЛЬНИХ ТАНЦІВ АНГЛІЙСЬКОГО СТИЛЮ (20–30 рр. ХХ ст.)

Мета статті – аналіз особливостей формування та розвитку соціальних і конкурсних бальних танців англійського стилю в 1920–1930-ті рр., а також діяльності провідних танцюристів та екзаменаторів, членів Імперського товариства вчителів танцю (Imperial Society of Teachers of Dancing) й Офіційної Ради бальних танців (Official Board of Ballroom Dance), у контексті формування техніки виконання та стандартизації європейської програми бальних танців; охарактеризувати становлення конкурсного бального танцю, особливості проведення чемпіонатів, фестивалів та змагань. **Методи дослідження** становить сукупність базових принципів дослідження – об’єктивності, історизму, багатофакторності, системності, комплексності, розвитку та плюралізму; для досягнення мети застосовані методи наукового пізнання, а саме: проблемно-хронологічний, конкретно-історичний, статистичний, описовий, логіко-аналітичний. **Наукова новизна** статті полягає у всебічному дослідженні етапу формування соціальних та конкурсних бальних танців англійського стилю в 20–30-ті рр. ХХ ст., здійсненого з використанням навчально-методичної літератури ISTD, WDC, раритетних журналів «The Dancing Times» та «The Monthly Letter Service», а також мемуарної літератури. **Висновки.** Внаслідок багатоаспектного дослідження особливостей формування соціальних та конкурсних бальних танців англійського стилю в 20–30-ті рр. ХХ ст., аналізу головних засад стандартизації рухів, кроків й темпу музичного

оформлення 4-х з 5-ти конкурсних бальних танців європейської програми, визначено їх стилістичні особливості, розроблені в навчально-методичних рекомендаціях провідних танцюристів, членів Імперського товариства вчителів танцю (Imperial Society of Teachers of Dancing) та Офіційної Ради бальних танців (Official Board of Ballroom Dance), а також висвітлено правила проведення та система оцінювання на чемпіонатах, фестивалях бальних танців у 20–30-ті pp. XX ст. в Англії.

Ключові слова: соціальний танець, конкурсний бальний танець, англійський стиль, стандартизація, чемпіонати.

Кеба Мирослав Євгеневич, старший преподаватель, кафедра бальной хореографии, Киевский национальный университет культуры и искусств, г. Киев, Украина

Особенности формирования социальных и конкурсных бальных танцев английского стиля (20–30 гг. XX в.)

Цель статьи – анализ особенностей формирования и развития социальных и конкурсных бальных танцев английского стиля в 1920–1930-е гг., а также деятельности ведущих танцоров и экзаменаторов, членов Имперского общества учителей танца (Imperial Society of Teachers of Dancing) и Официального Совета Бальных Танцев (Official Board of Ballroom Dance), в контексте формирования техники исполнения и стандартизации европейской программы бальных танцев; охарактеризовать становление конкурсного бального танца, особенности проведения чемпионатов, фестивалей и соревнований. **Методы исследования** составляет совокупность базовых принципов исследования – объективности, историзма, многофакторности, системности, комплексности, развития и плюрализма; для достижения цели применены методы научного познания, а именно: проблемно-хронологический, конкретно-исторический, статистический, описательный, логико-аналитический. **Научная новизна** статьи заключается во всестороннем исследовании этапа формирования социальных и конкурсных бальных танцев английского стиля в 20–30-е гг. XX в., осуществленного с использованием учебно-методической литературы ISTD, WDC, раритетных журналов «The Dancing Times» и «The Monthly Letter Service », а также мемуарной литературы. **Выводы.** Вследствие многоаспектного исследования особенностей формирования социальных и конкурсных бальных танцев английского стиля в 20–30-е гг. XX в., анализа главных принципов стандартизации движений, шагов и темпа музыкального оформления 4-х из 5-ти конкурсних бальных танцев европейской программы, определены их стилистические особенности, разработанные в учебно-методических рекомендациях ведущих танцоров, членов Имперского общества учителей танца (Imperial Society of Teachers of Dancing) и Официального Совета Бальных Танцев (Official Board of Ballroom Dance), а также освещены правила проведения и система оценивания на чемпионатах, фестивалях бальных танцев в 20–30-е гг. XX в. в Англии.

Ключевые слова: социальный танец, конкурсный бальный танец, английский стиль, стандартизация, чемпионаты.

Myroslav Keba, Senior Lecturer at the Department of Ballroom Choreography, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

Peculiarities of formation of social and competitive English-style ballroom dances (1920s-1930s)

The purpose of the article is to analyze the peculiarities of formation and development of social and competitive English-style ballroom dances in the 1920s and 1930s, as well as the activity of leading dancers and judges, members of the Imperial Society of Teachers of Dancing and the Official Board of Ballroom Dancing (now British Dance Council), in the context of developing the technique for performing and standardization of the European Ballroom Dance Program; to characterize the formation of competitive ballroom dance, the peculiarities of holding championships, festivals and competitions. **The research methodology** consisted in the set of basic principles of research – objectivity, historicism, multifactoriness, systematicity, complexity, development and pluralism; to fulfill the research purpose, the following methods of scientific knowledge were used: problem-chronological, concrete-historical, statistical, descriptive, and logical-analytical. **The scientific novelty of the work** lies in a comprehensive study of the stage of formation of social and competitive English-style ballroom dances in the 1920s and 1930s, carried out using the academic materials of ISTD, WDC, the rare magazines *The Dancing Times* and *The Monthly Letter Service*, as well as memoirs. **Conclusions.** As a result of the multidimensional study of the peculiarities of formation of social and competitive English-style ballroom dances in the 1920s and 1930s and the analysis of the main principles of standardizing the movements, steps and pace of music design of 4 of the 5 competitive ballroom dances of the European Program, their stylistic features were defined, which were developed in the academic recommendations by leading dancers, members of the Imperial Society of Teachers of Dancing and the Official Board of Ballroom Dancing; the system of evaluation and the rules for holding championships and dance festivals in the 1920s-1930s in England were revealed.

Key words: social dance, competitive ballroom dance, English style, standardization, championships.

Вступ. 1920–1930-х рр. – період виокремлення соціального та конкурсного бального танцю, формування англійського стилю та стандартизації техніки виконання танців європейської програми – канонізація рухів і кроків, темпів музичного оформлення. Саме в цей час було засновано професійні та аматорські асоціації вчителів та майстрів танців, активізувався конкурсно-фестивальний рух та утвердилася система оцінювання виступів, розроблена в навчально-методичних виданнях. Особливостям становлення бальних танців англійського стилю в 1920–1930-ті рр. їй присвячено дослідження, яке безсумнівно стане в нагоді для подальших наукових розробок.

Аналіз публікацій. Розвиток бальних танців та зміни системи хореографічної освіти на сучасному етапі потребують нового осмислення історії та теорії бальних танців. Формуванню англійського стилю виконання бальних танців присвячені публікації Т. Тракалюк («Становлення та розвиток спортивного танцю в світі», 2014), в якій дослідниця висвітлює історичні аспекти розвитку спортивного танцю; О. Вакуленко в статті «Світ танцю» Філіпа Річардсона» (2016), досліджує творчу та громадську діяльність засновника Королівської академії танцю, Спілки «Камарго», Британської танцювальної Ради та системного управління бальними танцями; Т. Павлюк («Жанрово-стильова еволюція бального танцю ХХ століття», 2013), розглядаючи жанрово-стилістичні процеси розвитку бальної хореографії висвітлює особливості виконання соціальних бальних танців у першій третині ХХ ст.; А. Ветринська («Стилі в сучасній європейській програмі стандартизованих бальних танців», 2014 р.) – аналізує значення перших танцювальних асоціацій та еволюцію сучасних виконавських стилів європейської програми бальних танців. Особливості становлення соціальних та конкурсних бальних танців у 20-30-ті рр. ХХ ст. залишилися досі поза увагою науковців.

Мета статті – аналіз особливостей формування та розвитку соціальних і конкурсних бальних танців англійського стилю в 1920–1930-ті рр., а також діяльності провідних танцюристів та екзаменаторів, членів Імперського товариства вчителів танцю (Imperial Society of Teachers of Dancing) й Офіційної Ради бальних танців (Official Board of Ballroom Dance), у контексті формування техніки виконання та стандартизації європейської програми бальних танців; охарактеризувати становлення конкурсного бального танцю, особливості проведення чемпіонатів, фестивалів та змагань.

Виклад основного матеріалу. Популярним й нині є англійський (міжнародний) стиль бальних танців, а становлення його пов'язане з активізацією мистецького руху на початку 1920-х рр. у Лондоні, де в невеличких клубах танцюристи виконували танго або фокстрот. У березні 1922 р. відбувся конкурс бальних танців у комбінованих формах.

Р. Пауерс стверджував, що в ХІХ ст. в Америці та Європі існувала єдина категорія – неконкурентоспроможний соціальний бальний танець, для естетичного задоволення партнерів та присутніх, а диверсифікований стиль застосували для гармонізації рухів, адаптації до стилю партнера [10].

Лише наприкінці ХІХ – поч. ХХ ст. розпочався період виконавчих форм соціального танцю – показові виступи в казино та на сценах (В. Кастел та І. Кастел); популяризації танцю сприяло і кіномистецтво (Ф. Астер та Д. Роджерс). Конкурсний бальний танець з рухів Sequence Dancing користувався успіхом у робітничих кварталах Лондона вже на поч. 1900-х рр. Це були танці з фіксованою композицією – вальс, one-step, two-step, танго, фокстрот. Здебільшого танцівники надавали перевагу вільному стилю виконання. Популяризація соціального танцю призвела до появи багатьох

танцювальних шкіл, відкриттю великих (палац Гаммерсміт, 1919 р.) й малих танцювальних залів.

Цікаво, що лондонська еліта надавала перевагу вільному стилю. На щотижневих балах відпрацьовувалися композиція рухів та кроків, кількість яких швидко зростала. Варто зазначити, що стандартизація композицій контролювалася Імперським товариством вчителів танців, заснованим у липні 1904 р. в Лондоні, яке домагалася єдиної версії бальних танців англійського стилю.

У 1922 р. в лондонських Frolics Club та Queen's Hall відбулися перші змагання з бальних танців. Пари рухалися колом, а танцювальні композиції оцінювали судді, зважаючи на досконалість виконання обов'язкових елементів та рівень передачі експресії танцю. Конкурсна програма удосконалювалася, судді застосували формат ліквідаційного туру – відсіювали конкурсантів, а оцінювали лише фіналістів. Це призвело до змін конкурентного бального танцю: щоб виділитися з поміж інших танцівники виконували експансивні рухи та вдягали екстравагантні костюми, які й досі лишаються характерною стилістичною відмінністю між соціальними та конкурсними бальними танцями [10].

Проте А. Мур зауважував, що в танці «всі рухи прості та невимушені, адже все можна зруйнувати перебільшеннями та нагромадженням зайвого» і далі: «найкращі танцюристи – ті, які тихі й спокійні, не демонструють майстерність химерними рухами» [8, с. 36].

Взірцевими представниками англійського стилю визнана пара М. Стюарта та П. Сайкс – перших британських професійних чемпіонів бального танцю.

Поділ на конкурсний бальний танець та social dance, становлення бальних танців англійського стилю виконання, який визнали міжнародним, відбувся саме в 20–30-ті рр. ХХ ст.

12 травня 1920 р. в Лондоні на неформальній конференції вчителів бальних танців у Галереї Графтон (Grafton Galleries), організованої редакційною радою журналу «The Dancing Time», Ф. Річардсон – голова правління та понад 200-ті учасників, серед яких були присутні і члени Імперського товариства вчителів танців, схвалили проведення трьох конференцій, на яких було затверджено основні форми уанстепу, фокстроту, повільного вальсу та танго. У 1924 р. Комітет при Імперському товаристві вчителів танців – Д. Бредлі (голова), І. Таймгейт-Сміт, М. Сіммонс, Л. Хамфрейс та В. Сільвестр, стандартизували виконані найкращими танцювальними парами фігури та варіації бальних танців.

Якщо раніше чемпіонати світу з бальних танців (окрім Паризького 1911 р.) – змагання між професіоналами та аматорами проводилися в 3-х категоріях (професіонали, аматори та змішані пари), то з 1922 р. відбувся їх офіційний поділ. Ф. Річардсон та К. де Реналь затвердили проект світових чемпіонатів у Лондоні. Відтак, програма першого чемпіонату світу в Лондоні, який відбувся в Квінс-холі (1922 р.), складалася з вальсу, танго, фокстроту та

one-step, а переможцями стала танцювальна пара В. Сільвестр та Ф. Кларк. У наступні роки на чемпіонатах світу в категорії професіонали першість здобули і танцювальні пари з Англії: М. Стюарт та Б. Маелз (1923 та 1924 рр.), М. Стюарт та П. Сайкс (1926 та 1928 рр.), Е. Блант та Д. Герме (1927 р.), Г. Джеміль та Г. Хебрідч (1929 р.), а в 1925 р. – танцювальна пара з Німеччини.

У 1926 р. у Королівському Альберт-холі відбувся Чарльстонський бал, ініціатором якого був К. Кокран; популярність танцю вплинула на зміни програми чемпіонату «Star Professional Champion», в якій one-step поступився швидкому фокстроту та чарльстону, а вже на British Professional Championship (Блекпул) його називали квікстепом.

Протягом 1922–1929 рр. відбулося 4-ри конференції, на яких схвалено правила для аматорських організацій бальних танців, розглянуто положення стандартизації техніки виконання конкурсних бальних танців та методики навчання. У 1929 р. на Великій конференції, учасниками якої були представники всіх британських асоціацій, узгоджено стандарти 4-х танців – повільний вальс, повільний фокстрот, танго та квікстеп, які й стали основою англійського стилю. Ф. Річардсон у доповіді зауважив, що «метою цієї професії має стати задоволення танцюристів, а не експертів (...) основні кроки стандартних танців, як і будь-якого нового, повинні бути максимально простими» [11, с. 75–76].

Саме за сприянням Ф. Річардсона, у 1929 р. було засновано організацію Official Board of Ballroom Dance (OBBD) – асоціацію вчителів бальних танців (з 1985 р. – British Council of Ballroom Dancing; з 1996 р. – British Dance Council), яка визначала стилі, технічні вимоги та стандарти виконання, розробляла систему медальних тестів (у 1933 р. тести на аматорські медалі: бронзовий, срібний та золотий рівень), затверджувала навчальні плани та проводила іспити для вчителів. З 1934 р. правління асоціації проводило післядипломну екзаменацію та регулярні сесії конгресів, метою яких було розповсюдження інформаційного матеріалу.

Варто нагадати, що членами комітету Офіційної Ради Бальних Танців були: Ж. Бредлі, Г. Кон, Р. Пелер, А. Роскоу, М. Сіммонс, І. Таймгейт-Сміт, Ф. Барлоу, Г. Блудворд, С. Касані, Е. Коуен, Х. В. Девіс, М. Грінвел, Ф. Леслі, А. Міллер, А. Мур, М. П'єр (Цурхер-Марголе), Д. Рамсей, В. Сільвестр, М. Стюарт, М. С. Тейлор, Ф. Річардсон (голова правління) [6].

Саме вони й приймали активну участь у формуванні та стандартизації бальних танців англійського стилю. Наприклад, А. Міллер та Ф. Хейлор – винайшли рух танцю квікстеп «Millar Cross'» (згодом – Крос-свівл (Cross Swivel) – невеликий поворот пари ліворуч, під час виконання якого нога танцюриста перетинає загальну лінію руху; М. Стюарт та Б. Мілз – подвійний зворотній спін (Double Reverse Spin) у повільному вальсі – два повних оберти пари ліворуч, кожен з яких триває один такт музичного супроводу, а також оберти ліворуч у квікстепі; А. Мур та П. Кілпатрік винайшли рух повільного фокстроту та повільного вальсу Віск (Whisk) – швидкий перехід (за один такт) із закритої позиції в положення променада або контрпроменада, який

малюнком кроків схожий на витончений вензель, різновидами якого є Віск назад, Лівий віск та Фолавей Віск.

Цікаві відомості про особливості техніки бальних танців знаходимо в публікаціях Е. Херлі (Anthony Hurley). Наприклад, він пише, що Ж. Бредлі крок Feather Step (Перо) в повільному фокстроті, описувала як форму старого гусячого пера, з незначним вигином праворуч; крок Wing (Крило) вона радила виконувати, уявляючи «птаха, що лежить на землі з розпластаним лівим крилом», а партнерка йде за «лінією відкритого крила птаха»; подвійний зворотній спін-поворот, винайдений випадково під час відпрацювання зворотного повороту в повільному вальсі, коли партнер Ж. Бредлі зробив занадто великий акцент на другому кроці, «внаслідок чого я закрила ноги (каблучний)... в кінці він перекрутився по діагоналі до стіни, а я зайняла позицію кросс – таким чином ми раптово подвоїли кількість поворотів» [4].

Варто зазначити, що стандартизація стосувалася не лише фігур та техніки їх виконання, але й музичного супроводу. Популярними в 20-ті рр. ХХ ст. були танцювальні групи (British dance band), які виступали в жанрі популярної, джазової та танцювальної музики. У 1929 р. Велика конференція стандартизувала танцювальну музику та її темпи [11, с. 81]. Для кожного танцю затвердили відповідну швидкість (кількість тактів на хвилину): 54–56 тактів на хвилину в квікстепі; 36–38 – у повільному вальсі; 38–42 – у фокстроті; 30–32 – у танго та 30–34 – в Йельському блюзі. Варто зазначити, що в процесі еволюції хореографічних композицій бальних танців, тенденція до ускладнення хореографічних комбінацій та рухів потребувала зміни темпу музичного супроводу.

Стандартизація 1929 р. спричинила й певні труднощі: гастролюючі Європою американські гурти звикли до танцювальної музики різного темпу, а не лише до того, що схвалила Велика конференція. Наприклад, Руді Валле – американський саксофоніст, банд-лідер, популяризував у Англії фокстроти зі швидкістю 45–48 тактів на хвилину. Тому танцівники, які звикли до стандартизованого темпу при виконанні блюзу, повільного фокстроту та квікстепу, плуталися при виконанні їх у новому темпі.

Ф. Річардсон, в журналі «Dancing Times» за 1934 р. написав про обурення англійських танцюристів, викликане стандартизованими кроками бальних танців та темпами музичного супроводу [12, с. 47]. Протягом листопада 1933 р. – січня 1934 р. постала проблема недотримання англійськими музичними групами затверджених темпів супроводу повільного фокстроту, квікстепу та блюзу. Музиканти виконували мелодії зі швидкістю, яку визначили композитори, нав'язуючи танцюристам змінювати темп виконання кроків та фігур. Стаття Ф. Річардсона розпочала полеміку на сторінках видання, а Р. Муді запропонувала започаткувати змагання адаптації до нового музичного супроводу [7, с. 58].

Натомість танцювальні асоціації звільняли «ресторанних танцюристів», адже для справжнього виконавця «музика має бути рабинею танцю, а не його сестрою» [11, с. 89].

У 1935 р. В. Сільвестр – член та екзаменатор Імперського товариства вчителів танців, засновник Комітету бальних танців та власник 23-х шкіл бального танцю, заснував перший британський квінтет, для музичного оформлення бальних танців, виключно в стандартизованих темпах та для здійснення санкціонованих записів. До складу гурту входили: Б. Едвардс (ритм-сектор – барабани), Ч. Спінеллі (альт-саксофон), О. Грасо (провідна сольна скрипка), Г. Мур (фортепіано, сольного виконання), Ф. Кінг (фортепіано, для підтримки імпровізаційного безперервного фону в кожному музичному творі). Згодом квінтет розширився, змінилася і назва – «Victor Silvester and his Ballroom Orchestra», а серед виконавців були: Е. Оуен, М. Літер, Ч. Пуде, Д. Філіпс, Б. Мун, В. Паркер, Е. Вільсон, Е. Макаулі, Р. Тейлор та ін. В. Сільвестр, хоча й мав музичну освіту скрипаля, виконував обов'язки керівника оркестру.

Музичні записи оркестра В. Сільвестра в «Strict Tempo» призначалися для шкіл та студій бальних танців. До речі, вокалістів в оркестрі не було. В. Сільвестр був впевнений, що «вони порушують чіткість ритму» [2, с. 45]. Записи оркестру користувалися шаленою популярністю, як і перший альбом – «You're Dancing on My Heart» (А. Брайана та Дж. М. Мейєра) [17, с. 56].

Успіх В. Сільвестра став прикладом для інших: Ж. Бредлі в 1935 р. заснувала власний студійний оркестр «Josephine Bradley and her Ballroom Orchestra» на фірмі звукозапису «Decca»; М. Стюарт студійний оркестр, а Г. Джейкс оркестр «Henry Jacques & his Correct Tempo Dance Orchestra». На записи платівок запрошували й вокалістів, наприклад Д. Денніса. Щоправда, замість прізвищ виконавців робили позначку «з вокальним рефреном». Популярними були й британські групи Д. Лесса, О. Рабіна, Д. Харріса, Ф. Тейта та Д. Парнела, які працювали над створенням записів у «Strict Tempo».

Серед англійських періодичних видань, присвячених проблемам та здобуткам бальних танців, неабиякою популярністю в 20–30-х рр. ХХ ст. користувалися щомісячники «The Dancing Times» Ф. Річардсона та «The Monthly Letter Service» А. Мура. Саме на сторінках цих журналів розгорнулася полеміка про тенденції розвитку, різновиду хореографічного мистецтва, друкувалися «гарячі» новини про дискусії на конференціях та успіхи танцювальних пар на чемпіонатах світу, фестивалях та змаганнях. Варто наголосити, що 30-ті рр. ХХ ст. – це період становлення та популяризації англійського стилю бальних танців у країнах Європи. Щорічні чемпіонати світу з бальних танців (офіційний статус – з 1936 р.), проходили в Франції (Париж та Ніцца, 1925–1939 рр.) [14, с. 16], здебільшого перемогу з яких здобули англійські танцювальні пари: М. Стюарт та П. Сайкс (1930 р.), А. Мілнер та Н. Кайв (1931 р.), С. Стерн та М. Велмсей (1933 р.), А. Нортон та П. Ітон (1937–1939 рр.). Окрім цих чемпіонатів в країнах Європи відбувалися й інші, участь в яких брали представники різних танцювальних шкіл. Постала проблема формування загальних вимог для учасників конкурсів та змагань, основою яких стала англійська танцювальна школа та система оцінювання, яку свого часу зарекомендували Імперське товариство вчителів танців та Офіційна

рада бальних танців. Цей факт, насамперед, вплинув на заснування міжнародного аматорського об'єднання (International Amateur Dancers Federation (FIDA), 1935 р., Прага).

У 1930-ті рр. вийшли друком посібники, які популяризували нову техніку та стандарти бальних танців: «The modern ballroom dance instructor» Е. Кендлер (1932 р.), «The dancing master» К. Грехема (1932 р.), «How to dance» Дж. Ньюнеса (1932 р.), «Modern dancing for children» М. Стюарта (1932 р.), «Theory and Technique of Ballroom Dancing» В. Сільвестра (1932 р., 2-е видання в 1933 р. та ін.), «How to dance, includes dance the croon» П. Сайкс (1934 р.), «The palais glide» (Description and sheet music) Д. Фостер (1935 р.), «Maxwell Stewart s latest dance book» М. Стюарта (1935 р.), «How to dance. Season 1935–1936» П. Сайкс (1935 р.), «The Fred Astaire top hat dance album. A comprehensive compendium on ballroom dancing» Ф. Астера (1936 р.), «How and what to dance» Г. Деввілла (1936 р.), «Thirty-two newelty dance» Ф. Ти (1936 р.), «Ballroom drill» Р. Зума (1936 р.), «Ballroom dancing» А. Мура (1936 р.), «The Art of the Ballroom» В. Сільвестра (1936 р.), «How to dance. Season 1937-1938» П. Сайкс (1937 р.), «Modern ballroom dancing for amateur tests» К. Браяна (1938 р.), «Ballroom dancing. The teory and practice of the revised technique» Г. Джейкса (1938 р.), «Modern ballroom dance instructor» А. Роскоу та К. Фармера, «As we dance» М. М. Спейн та Ф. Хейлор 1938 р., «Maxwell Stewart s latest dance book whith jive and swing step» М. Стюарта (1938 р.), «How to dance. Season 1938-1939» П. Сайкс (1938 р.), «Ballroom dancing for the novice» Г. Тоутіла (1938 р.), «Tango and rumba» Велоз та Йоланда (1938 р.), «How to dance the Jitterbug» А. Ингленд (1939 р.) «Modern ballroom dancing» В. Сільвестра (1939 р.) [9].

Варто згадати й кінематограф, наприклад, у 1937 р. відомі танцюристи Ж. Бредлі, Ф. Форд, В. Сільвестр, Д. Ньютон та ін., приймали участь у зйомках комедійного музичного фільму «Let's Make the Night of It» (реж. Грем Каттс), де демонстрували канонізовану послідовність кроків танців під музику оркестру Д. Джексона.

Найвідоміший британський професійний чемпіонат бальних танців – Blackpool Dance Festival, який в 1920 р. було організовано музичним директором комплексу «Зимові сади» (Blackpool) Г. Вудом та співвласником міського музичного видавництва Messrs Sharples and Son Ltd. Н. Шамплесом [1], до 1926 р. проводився щорічно. Конкурсанти виступали з програмою чіткого виконання фіксованої композиції танців – Sequence Dance. Головою суддівської колегії тривалий час був Дж. Фінніган, а до її складу входили Ф. Річардс та члени Імперського товариства вчителів танців.

Зі зміною керівництва Блекпульського комплексу «Зимовий сад» у 1927 р. постало питання про припинення Blackpool Dance Festival, але Ф. Річардсон домігся дозволу на проведення фестивалю за звичайною програмою та проведення Північно-Англійських аматорських змагань з фокстроту (North of England Amateur Foxtrot Competition). У червні 1929 р. було прийнято рішення про відновлення Blackpool Dance Festival.

Протягом наступних двох років у рамках Блекпульського фестивалю танців було проведено професійні та аматорські чемпіонати Північної Англії (North of England Professional), змагання з Велета (вид вальсу, ранній англійський Sequence Dance – *Авт.*) серед аматорів (Amateur Veleta Competition), змагання ветеранів вальсу (Veterans Waltz Competition) та змагання з оригінального Sequence Dance (Original Sequence Dance Competition).

Офіційне відкриття Британського Чемпіонату зі стандартних бальних танців серед професіоналів та аматорів (British Professional and Amateur Ballroom Championships) відбулося в 1931 р., після проведення 250-ти відбіркових турів для аматорів, переможці отримали право виступити в фіналі чемпіонату (Grand Final) [1]. Головою суддівської колегії був Ф. Річардсон. Серед переможців British Professional Ballroom Championships 1930-х рр. варто назвати танцювальні пари: М. Стюарт та П. Сакс (1931 р.), Т. Палмел та К. Прайс (1932 р.), Т. Палмер та Е. Діан (1933 р.), Г. Джейкс та М. Діммінг (1934–1936 рр.), К. Фармер та А. Роскоу (1937–1938 рр.), Т. Палмер та Е. Спарт (1939 р.) [6]; а з 1937 р. Офіційна Рада Бальних Танців запровадила новий метод підрахунку результатів – систему скейтінг (Skating System).

Протягом 1930-х рр. спостерігаємо тенденцію розриву між соціальним і конкурсним бальним танцем – головна увага британських асоціацій була перенесена з соціальних танцюристів на професійних. Достатньо жорсткими правилами Імперського товариства вчителів танців та Офіційної Ради Бальних Танців керівникам танцювальних залів заборонялося викладання некваліфікованих вчителів [11, с. 92].

Цікаві відомості щодо стандартизації бальних танців знаходимо в періодичних видання 1930-х рр. Наприклад, танець Румба було остаточно прийнято та стандартизовано Офіційною комісією бальних танців у 1934 р. із зазначенням, що «рухи або фігури виконуються з нижнім коливанням стегон», а основний крок подібний до основного кроку повільного вальсу [19, с. 50]. У жовтневому номері журналу «The Dancing Time» основний крок Румби було описано як «квадратна» конструкція формування руху, яку використовують при навчанні повільного вальсу: вперед зліва, зліва праворуч, зліва праворуч (одна доля), назад праворуч, зліва в бік та закрити справа ліворуч (одна доля). На відміну від вальсу, в музиці румби чотири долі в такті [5, с. 31]. В. Сільвестр у публікації стверджує, що «протягом останніх дванадцяти місяців вальс не змінився» [16, с. 35], отже станом на жовтень 1934 р. повільний вальс виконували вертикально без будь-яких коливань. Проте в 1936 р. у підручнику «Modern Ballroom Dancing» В. Сільвестра подано інший опис повільного вальсу: «Тіло коливається. Коливається злегка ліворуч на 2 та 3, та злегка праворуч на 5 та 6» [18, с. 70]. Варто зазначити, що протягом 30-х рр. XX ст. ці коливання тіла були запозичені з африканського стилю. Безперечним набуток у техніці виконання повільного вальсу став тісний контакт між тілами партнерів.

На сторінках журналу «The Dancing Times» відбулася полеміка з нагоди нового стилю танго – «Стакато» (Staccato), представленого танцювальною парою з Німеччини. У порівнянні зі старим стилем, в новому надавалася перевага різкому повороту голови партнерки, подовженому кроку. Нововведення було стандартизовано як новий англійський стиль танго, хоча в журналі «The Dancing Times» писали й таке: «хто з танцівниць першою отримає травму шиї...» [15, с. 73].

У 30-ті рр. XX ст., а про це писав Ф. Річардсон [14, с. 48], на конкурсах бального танцю перемагали пари, що використовували нові варіації виконання повільного вальсу. Це посприяло еволюції танцю та запровадженню у стандарти виконання складних кроків, синкопацій та змін напрямку. На думку Ф. Річардсона, запровадження танцювальними парами широких та експансивних рухів – раптове різке обертання голови при зміні напрямку в танго, ексцентричні рухи в квікстепі, – прагнення отримати схвальний відгук суддів або глядачів [3, с. 5].

Аналізуючи підручники з техніки виконання бальних танців 30-х рр. XX ст., стає зрозумілим, що члени асоціацій позитивно ставилися до подібних змін і приймали запропоновані конкурсантами нововведення, що позначилося на еволюції англійського стилю.

На сторінках періодичних видань знаходимо інформацію про вагомі причини, які посприяли експансивності англійського стилю. Наприклад, у 1934 р. активно обговорювалося питання про проведення конкурсів бальних танців у великих залах. На думку ж Ф. Річардсона, допускати до виступів у Залі Імператриці в Блекпулі (Empress Ballroom, площа понад 12 500 квадратних футів), доцільно лише ті пари, які «вільні в своїй роботі та запам'ятовуються неординарними виступами» [11, с. 102]. Введення до конкурсних змагань раунду ліквідація, спонукало танцюристів до використання експансивних рухів та екстравагантних костюмів.

Варто зазначити, що не дивлячись на беззаперечне визнання англійського стилю на міжнародних конкурсах бальних танців, переважна більшість населення Англії все ж таки надавало перевагу неформальним соціальним танцям, а британські газети – висвітлювали події на неформальній сцені, ігноруючи офіційні конкурси. Відповідно до статистичних даних, станом на 1936 р. лише 1 % англійських танцюристів навчалися конкурсному бальному танцю [13, с. 35].

Сформований у 1920–1930-х рр. англійський стиль конкурсного бального танцю й досі продовжують практикувати тисячі професійних танцюристів та аматорів.

Наукова новизна статті полягає у всебічному дослідженні етапу формування соціальних та конкурсних бальних танців англійського стилю в 20–30-ті рр. XX ст., здійсненого з використанням навчально-методичної літератури ISTD, WDC, раритетних журналів «The Dancing Times» та «The Monthly Letter Service», а також мемуарної літератури.

Висновки. Унаслідок багатоаспектного дослідження особливостей формування соціальних та конкурсних бальних танців англійського стилю в 20–30-ті pp. XX ст., аналізу головних засад стандартизації рухів, кроків й темпу музичного оформлення 4-х з 5-ти конкурсних бальних танців європейської програми, визначено їх стилістичні особливості, розроблені в навчально-методичних рекомендаціях провідних танцюристів, членів Імперського товариства вчителів танцю (Imperial Society of Teachers of Dancing) та Офіційної Ради бальних танців (Official Board of Ballroom Dance), а також висвітлено правила проведення та система оцінювання на чемпіонатах, фестивалях бальних танців у 20–30-ті pp. XX ст. в Англії.

Список використаних джерел

1. Blackpool Dance Festival. History [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.blackpooldancefestival.com/?page_id=11790. – Title from the screen. – Last access 3 March 2018.
2. Bradley J. Dancing through life / J. Bradley. – London : Hollis & Carter, 1947. – 145 pp.
3. Geographia. The Modern Ballroom Dance Instructor. – London: Geographia, Ltd, 1923. – 35 pp.
4. Hurley A. [Electronic resource]. – Mode of access: http://rhythm-dance.blogspot.com/2011/11/blog-post_22.html. – Title from the screen. – Last access 2 March 2018.
5. Mackenzie A. The Rumba / A. Mackenzie // The Dancing Times. – 1934. – October. – London : The Dancing Times. – p. 31.
6. Mayer B. The British Dance Council (BDC). Story [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.dancearchives.net/2013/06/10/the-british-dance-council-bdc-story>. – Title from the screen. – Last access 5 March 2018.
7. Moody R. Fox-trot Speeds: Some Daring Suggestions / R. Moody // The Dancing Times. – 1934. – February. – London : The Dancing Times. – p. 58.
8. Moore A. The Practical Side of Teaching / A. Moore // The Dancing Times. – 1935. – October. – London : The Dancing Times. – p. 36.
9. Powers R. Primary Sources – Historic Social Dance [Electronic resource] Mode of access : <http://richardpowers.com/WebBiblio.htm>. – Title from the screen. – Last access 6 March 2018.
10. Powers R. The Three Worlds of Ballroom Dance [Electronic resource]. – Mode of access: <http://socialdance.stanford.edu/syllabi/ballroom.html>. – Title from the screen. – Last access 5 March 2018.
11. Richardson P. J. S. A History of English Ballroom Dancing / P. J. S. Richardson. – London: Herbert Jenkins Ltd, 1945. – 102 pp.
12. Richardson P. J. S. Ballroom Notes / P. J. S. Richardson // The Dancing Times. – 1934. – January. – London : The Dancing Times. – p. 47.
13. Richardson P. J. S. The Championships / P. J. S. Richardson // The Dancing Times. – 1935. – July. – London : The Dancing Times. – p. 35.

14. Richardson P. J. S. Ballroom Notes / P. J. S. Richardson // The Dancing Times. – 1935. – August. – London : The Dancing Times. – p. 48.
15. Richardson P. J. S. Ballroom Notes / P. J. S. Richardson // The Dancing Times. – 1936. – March. – London : The Dancing Times. – p. 77.
16. Silvester V. The Season's Waltz / V. Silvester // The Dancing Times. – 1934. – October. – London : The Dancing Times. – p. 35.
17. Silvester V. Dancing is my life: the autobiography of Victor Silvester / V. Silvester. – London : Heinemann, 1958. – 230 pp.
18. Silvester V. Victor Silvester's Modern Ballroom Dancing / V. Silvester. – London : Herbert Jenkins, Ltd. – 1936. – 258 pp.
19. Sykes P. How To Dance. Season 1935 / P. Sykes. – London : W. Foulsham & Co Ltd., 1935. – 78 pp.
20. Wainwright L. The story of British popular dance / L. Wainwright. – Brighton : International Publications, 1997. – 65 p.

References

1. 'Blackpool Dance Festival. History', [online] Available at: <http://www.blackpooldancefestival.com/?page_id=11790> [Accessed 3 March 2018].
2. Bradley, J. (1947). Dancing through life. London: Hollis & Carter.
3. Geographia. The Modern Ballroom Dance Instructor. London: Geographia, Ltd.
4. Hurley, A. [online] Available at: <http://rhythm-dance.blogspot.com/2011/11/blog-post_22.html> [Accessed 2 March 2018].
5. Mackenzie, A. (1934). 'The Rumba'. The Dancing Times, October, p. 31. London: The Dancing Times.
6. Mayer, B. (2016). The British Dance Council (BDC). Story [online] Available at : <<http://www.dancearchives.net/2013/06/10/the-british-dance-council-bdc-story>> [Accessed 5 March 2018].
7. Moody, R. (1934). 'Fox-trot Speeds: Some Daring Suggestions'. The Dancing Times, February, p. 58. London: The Dancing Times.
8. Moore, A. (1935). 'The Practical Side of Teaching'. The Dancing Times, October, p. 36. London: The Dancing Times.
9. Powers, R. Primary Sources – Historic Social Dance [online] Available at : <<http://richardpowers.com/WebBiblio.htm>> [Accessed 6 March 2018].
10. Powers, R. The Three Worlds of Ballroom Dance [online] Available at: <<http://socialdance.stanford.edu/syllabi/ballroom.html>> [Accessed 5 March 2018].
11. Richardson, P.J.S. (1945). *A History of English Ballroom Dancing*. London: Herbert Jenkins Ltd.
12. Richardson, P. J. S. (1934). 'Ballroom Notes'. *The Dancing Times, January*, p. 47. London: The Dancing Times.
13. Richardson, P. J. S. (1935). 'The Championships'. *The Dancing Times*, July, p. 35. London: The Dancing Times.
14. Richardson, P. J. S. (1935). 'Ballroom Notes'. *The Dancing Times*, August, p. 48. London: The Dancing Times.

15. Richardson, P.J. S. (1936). 'Ballroom Notes'. *The Dancing Times*, March, p. 77. London: The Dancing Times.
16. Silvester, V. (1934). 'The Season's Waltz'. *The Dancing Times*, October, p. 35. London: The Dancing Times.
17. Silvester, V. (1958). *Dancing is my life: the autobiography of Victor Silvester*. London: Heinemann.
18. Silvester, V. (1936). *Victor Silvester's Modern Ballroom Dancing*. London: Herbert Jenkins, Ltd.
19. Sykes, P. (1935). *How To Dance. Season 1935*. London: W. Foulsham & Co Ltd.
20. Wainwright, L. (1997). *The story of British popular dance*. Brighton: International Publications.

© Кеба М. Є., 2017

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

УДК 781.6:7.071.1 (477) «18/19»

*Аксьонов Олександр Борисович,
концертмейстер,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
м. Київ, Україна
shousin@i.ua*

ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.

Мета дослідження – здійснити системний аналіз творчості провідних українських композиторів кін. ХІХ – поч. ХХ ст. з позиції жанрово-стильової своєрідності. **Методи дослідження** складає комплекс методів: аналізу та синтезу – для вивчення стану наукової розробленості теми, історико-типологічний – з метою з'ясування жанрової специфіки музичних творів, культурно-історичний – для висвітлення їхніх стильових ознак. **Наукова новизна** роботи полягає в розширенні уявлень про жанрово-стильові особливості музичного мистецтва українських композиторів кін. ХІХ – поч. ХХ ст., значення їхньої творчої діяльності для музичної культури України. **Висновки.** У статті наголошено, що поетична й музична обдарованість українського народу забезпечила високий рівень жанрово-стильового розвитку професійної музичної творчості, в якому відбувалися значні зрушення: збагачувалася тематика (теми демократії, соціального протесту та ін.), продукувалися жанри гімну, веснянки, опери, нові види міської пісенної лірики та ін., відкрилися культурно-мистецькі заклади, утворилася національна композиторська музична школа, яка згодом набуде розвитку і в Україні, і за її